

Ametnikueetika nõukogu koosolek

PROTOKOLL

Toimumiskoht: Suur-Ameerika 1, Tallinn

Toimumisaeg: 15.05.2026; algus kell 10.00, lõpp kell 12.00

Juhatas: Külli Taro (eetikanõukogu esimees)

Protokollis: Liis Lepik

Võtsid osa: Heiki Sibul, Airi Mikli, Jüri Mölder, Aive Pevkur, Ott Lumi, Kaur Kajak, Heddi Lutterus (MS Teams)

Puudus: Ulla Saar

Kutsutud: Martin Kulp (Rahandusministeerium), Kätlin-Chris Kruusmaa (Justiits- ja Digiministeerium), Mikk Pihu (Justiits- ja Digiministeerium)

PÄEVAKORD:

1. Korruptsioonivastane tegevuskava.
2. Koostöö Riigikantselei tippjuhtide kompetentsikeskusega
3. Muud (kohapeal tõstatatud) küsimused.

1. Korruptsioonivastane tegevuskava

Kätlin-Chris Kruusmaa soovis ametnikueetika nõukogu sisendit uue korruptsioonivastase tegevuskava koostamiseks. Uus tegevuskava koostatakse viieaastaseks perioodiks ja sellel on viis suuremat eesmärki. Tegevuskava esmane versioon peaks saama valmis septembriks.

Nõukogu arutas senise tegevuskava kitsaskohti ja tegi ettepanekuid uue tegevuskava sisustamiseks.

Arutelus rõhutas nõukogu, et varasem tegevuskava ei käsitlenud piisavalt poliitilise korruptsiooni teemat ega avalike vahendite kasutamise seotud kohustusi ja riske. Nõukogu peab vajalikuks selgemate eetikanormide ja juhiste loomist ning poliitikute teadlikkuse tõstmist, et vältida era-, avalike ja erakonnahuvide ristumist. Olulise probleemina toodi välja sisekontrollisüsteemide nõrkus ning ametnike vähene valmisolek, julgus või oskus rikkumistele tähelepanu juhtida. Samuti rõhutas nõukogu etikakoolituste ja teavitajakaitse süsteemi arendamise vajadust.

Arutati lobitegevuse ja mitmesuguste ekspert- ja kaasamiskogude rolli poliitikakujundamises, leides, et lobitegevus peab olema läbipaistev ning erinevad nõuandvad kogud on olulised ja annavad poliitikakujundamisse väärtuslikku sisendit, kuid need ei saa asendada demokraatlikku otsustusprotsessi. Ka ametnikud peavad hoolitsema selle eest, et kõik ettepanekud, olenemata allikast, läbiks demokraatliku õigusriigi otsustusprotsessi, alluks tavapärasele õigusloome ja kaasamise reeglitele. Selliselt aidatakse kaasa riigi tegevuse usaldusväärsele ja seaduslikkusele, huvide konflikti vältimisele ja erapooletule riigivõimu teostamisele.

Nõukogu tõstatab pöördukse ohjeldamise temaatika, sealhulgas mahajahtumisperioodi rakendamise ja piirangute seadmise endistele ametnikele näiteks vastava valdkonna riigihangetes osalemisel.

Täiendavalt tutvustas Justiits- ja Digiministeeriumi esindaja uut korruptsioonivastast direktiivi ning GRECO hindamise soovitusi.

Eetikanõukogu võttis esitatud informatsiooni teadmiseks. Justiits- ja Digiministeeriumi esindajad võtsid esitatud ettepanekud kaasa. Täiendavad ettepanekud on oodatud ka kirjalikult.

2. Koostöö Riigikantselei tippjuhtide kompetentsikeskusega

Külli Taro andis ülevaate kohtumisest Riigikantselei tippjuhtide kompetentsikeskusega. Kohtumisest ilmselgus vajadus integreerida tippjuhtide ja Riigikantselei muudesse korruptsiooniteemalistesse koolitustesse rohkem eetikakaasuseid ja praktilisi näiteid. Nõukogu tõstatab muu hulgas küsimuse, et tippjuhtide valikul näib trend olevat loobuda erialase kompetentsi hindamisest. Kui näiteks kantslerite või ametite juhtide valikul on üksnes üldjuhtimisoskustest lähtumine arusaadav, siis asekanclerid on üldjuhul konkreetse sisuvaldkonna tippjuhid ning juhi autoriteet eeldab tugevat erialast kompetentsi. Avalike teenistujate rollid ja tasandid vajavad selgemat mõtestamist, et vältida mitme üldjuhtimistasandi tekkimist, mida ei ole väikeriigis edukalt teostada, kui eesmärgiks on tõhus riigihaldus. Tippjuhtide kompetentsikeskuse juht selgitas, et kandidaatide nappus ja konkursside rohkus on muutnud kandidaatide leidmise ja valiku tegemise varasemast keerulisemaks.

Nõukogu on seisukohal, et muude avalikku teenistujate värbamise ja arendamise suundumuste kõrval ei tohi ära unustada ametnikueetika põhiväärtuseid, sealhulgas asjatundlikkust. Asjatundlikkuse tuumväärus tähendab, et ametnik oma valdkonna ekspert, hoiab end kursis tööülesannete täitmiseks vajalike valdkondlike arengutega ja täiendab end pidevalt.

Nõukogu soovib panustada tippjuhtidele süsteemsete koolituslahenduste loomisesse eetika valdkonnas. Nõukogu palus järgmiseks kohtumiseks eetikanõukogu sekretäril ette valmistada eetikateemalised testküsimused, mida oleks võimalik koolitusmaterjalidesse lisada.

3. Muud (kohapeal tõstatatud) küsimused

Arutati korruptsioonivastase seaduse, karistusseadustiku ja maksukorraldus seaduse muutmise seaduse (900 SE) eelnõu raames toimunud diskussiooni, kus avaldas oma ekspert arvamust valdkonda tundev ametnik.

Nõukogu peab vajalikuks ametnike väljendusvabaduse toetamist, sealhulgas õigust ja kohustust avaldada oma ekspertarvamust. Ametnike väljendusvabaduse hea tava viitab muu hulgas, et väljendusvabadus on kodanike põhiõigusi ja demokraatliku riigi üks alustalasid. Ametniku eetikakoodeksis on sätestatud hea ametniku olulisemad väärtused. Üheks neist on usaldusväärsus, mis tähendab seda, et ametnik võib tööalastes küsimustes avaldada isiklikku arvamust, tehes seda vastutustundlikult, argumenteeritult ja kehtestatud piiranguid arvestades. Kui näiteks planeeritavad õigusakti muudatusel võivad olla tagajärjed, mida menetluse käigus ei ole selgelt teadvustatud, on ametnikul kohustus need välja tuua, et demokraatlikult valitud võimuesindajad saaksid teha igati informeeritud ja läbikaalutud otsuse.

Nõukogu rõhutas, et ametnik on ühelt poolt teenistuses erialaekspertdina, kes suunab teatud poliitikavaldkonna arendamist, teeb järelevalvet või osutab avalikku teenust. Teisalt on ametniku ekspertteadmine piiritletud legitiimselt väljendatud poliitilise tahtega ning tegelikkuses ei pruugi need ühtida. Ametnik peab erialase ekspertarvamuse väljendamisel lähtuma asutuse kommunikatsioonipõhimõtetest, ent poliitikate ja õigusaktide väljatöötamise etapis tuleks soosida erialase ekspertarvamuse argumenteeritud väljendamist ja kajastamist ka avalikkuses.

Ekspertarvamuse argumenteeritud väljendamine on vajalik, et rikastada avalikku debatti ning seda isegi juhul, kui ametniku ekspertarvamus erineb poliitilistest eesmärkidest. Näiteks olulist mõju omavate reformide ettevalmistamisel, kui need on avatud avalikuks debatiks, tuleks valdkonda hästi tundva ametniku ekspertarvamuse avaldamist meedia kaudu soosida ka juhul, kui see erineb reformi algatanud ministri arvamusest. Pärast avaliku debati toimumist ja otsuse õiguspärast vastuvõtmist on ametniku ülesanne viia õiguspärane otsus ellu ka siis, kui tema arvamust ei aktsepteeritud.

Erialastes küsimustes isikliku arvamuse väljendamisel tuleb arvestada ka elukutse eripäradega. Prokuröride, kohtuametnike ja riigisaladusega tegelevate ametnike ning asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teemade puhul on avalikud sõnavõttud seadusega piiratud.

Eetikanõukogu leppis kokku, et järgmine koosolek toimub 11.09.2026 kell 10.00-12.00.

Külli Taro

Koosoleku juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Liis Lepik

Protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)